

WELTVEREINIGUNG DER EHEMALIGEN POLITISCHEN HÄFTLINGE
ASSOCIATION MONDIALE DES ANCIENS PRISONNIERS POLITIQUES
WORLD ASSOCIATION OF FORMER POLITICAL PRISONERS

SVETOVÉ ZDRUŽENIE BÝVALÝCH POLITICKÝCH VÄŽŇOV
IČO: 37796542 DIČ: 2021593816
Nám. Sv. Egídia 102/10, 058 01 Poprad
Tel: ++421 52 7722626, ++421 903 142771
email: szcpv@szcpv.org
<http://www.szcpv.org>

POLITICKÍ VÄŽŇI A ICH RODINY SA STALI OBEŤAMI SNAHY VLÁDY O VYSPORIADANIE SA S BÝVALÝM KOMUNISTICKÝM REŽIMOM

Stanovisko Svetového združenia bývalých politických väzňov k svojvoľnému výkladu zákona o protikomunistickom odboji a prekračovaní právomoci Ministerstvom spravodlivosti a Ústavom pamäti národa

Publikované na: <http://www.szcpv.org/22/stanovisko.html>

Na základe výzvy ústredného tajomníka Konfederácie politických väzňov (KPVS) Ing. Karola Rosenberga, ktorý pripravuje žalobu proti Ústavu pamäti národa (ÚPN) a Ministerstvu spravodlivosti, formou otvoreného listu zverejňujeme stanovisko k príčinám, ktoré predchádzali súčasnému traumatizujúcemu procesu pri vybavovaní žiadostí oprávnených osôb o vydanie preukazu účastníka / veterána protikomunistického odboja podaných Ústavu pamäti národa po nadobudnutí účinnosti novely zákona č. 365/2020.

Po prijatí zákona č. 365/2020 ktorým sa menil zákon č. 274/2007 o príplatku k dôchodku politickým väzňom ÚPN v snahe znížiť počet žiadostí a tým aj finančné náklady štátu zmenil kritéria pre priznanie postavenia účastníka a veterána protikomunistického odboja nad rámec a v rozpore so zákonom o protikomunistickom odboji č. 219/2006 na základe účelového arbitrárneho a zjavne retroaktívneho výkladu zákona Ministerstvom spravodlivosti SR, pričom tento zákon nebol novelizovaný. ÚPN pri vybavovaní žiadostí spôsobil a naďalej spôsobuje prietľahy v niektorých prípadoch trvajúce už viac ako jeden rok.

ÚPN od účinnosti zákona o protikomunistickom odboju v roku 2006 priznával postavenie účastníka protikomunistického odboja podľa § 5 zákona č. 219/2006 Z. z. každému, kto v rozhodnom období:

- bol členom ilegálnej organizácie alebo skupiny aktívne bojujúcej proti komunistickému režimu.
- sa účinne podieľal na vytvorení ilegálnej organizácie alebo sa aktívne zúčastnil na činnosti takej organizácie.

Podľa § 6 čl. 1 ÚPN priznával postavenie veterána protikomunistického odboja každému

- kto bol politickým väzňom alebo bol z politických dôvodov internovaný,
- alebo bol v období rokov 1948 až 1953 zaradený do vojenských táborov nútených prác,
- alebo bol v rokoch 1944 až 1946 civilnou osobou protiprávne násilne odvedenou do bývalého ZSSR a do táborov, ktoré mal bývalý ZSSR zriadené v iných štátoch.

ÚPN žiadosť odmietol len v prípade prekážok, ktoré boli uvedené v ustanovení § 9 zákona. Napríklad vedomá spolupráca s ŠtB, funkcia v KŠČ a ďalšie, čo potvrdzuje list podpredsedu NR SR Gábora Grendela z 10. 2. 2022.

Dôkaz: Pôvodný formulár žiadosti ÚPN (príloha PDF)

List podpredsedu NR SR Gábora Grendela z 10.2. 2022 (príloha PDF)

Po nadobudnutí účinnosti zákona č. 365/2020 a náraste počtu žiadateľov ÚPN a Ministerstvo spravodlivosti SR zmenili kritéria pre priznanie postavenia účastníka protikomunistického odboja v rozpore s ustanovením § 6 zákona o protikomunistickom odboji neprípustnou retroaktivitou, ktorá je porušením základných princípov právneho štátu a hodnôt Európskej únie, ktorej členom je Slovenská republika.

Dôkaz: Upravený formulár žiadosti ÚPN (príloha PDF)

Jednou z hlavných príčin, ktoré spôsobili tento stav a psychickú traumu žiadateľov, často vo veku 80 a 90 rokov je skutočnosť, že aj keď sa totalitný režim zrútil už pred 31 rokmi, krivdy pretrvali dodnes. Takmer 10 000 príslušníkov komunistickej Štátnej bezpečnosti a funkcionárov Komunistickej strany stále poberá výsluhový dôchodok, zatiaľ čo ich obeť neraz žijú na hranici chudoby. Všetky pokusy o nápravu do roku 2020 zlyhali.

Vláda Igora Matoviča (OLaNO) rozhodla, že to naprávi obdobne ako to urobila Česká republika, Nemecko, Maďarsko, Poľsko a pobaltské štáty. V programovom vyhlásení uvádza, že „presadí plošné zdanenie výsluhových dôchodkov bývalým príslušníkom komunistickej Štátnej bezpečnosti sadzbou 50 % na roky odpracované v ŠtB a zo získaných zdrojov navrhne vyplácanie osobitných príplatkov k dôchodkom pre politických väzňov, resp. ich manželky a manželov“. Poslanci Národnej rady schválili, aby veteráni protikomunistického odboja alebo ich príbuzní dostali jednorazový príplatok k dôchodku v symbolickej výške 1 989 eur. Súčasne im priznali zvýšenie príplatku k penzii zo súčasných päť na desať eur za každý mesiac obmedzenej slobody. Zákon 365/2020 rozšíril okruh oprávnených osôb pre poberanie príplatku k dôchodku aj o kňazov a rehoľníkov, ktorí boli najmenej tri mesiace internovaní v centralizovaných kláštoroch.

Začiatkom marca 2022 Ústavný súd na základe návrhu opozície rozhodol o pozastavení účinnosti zákona č. 283/2021 o odobrati nezaslúžených benefitov predstaviteľom komunistického režimu a má posúdiť či je v súlade s ústavou. Postup opozície je evidentným dôkazom, že na Slovensku prebieha skrytou formou boj o vysporiadanie sa s komunizmom a je jasné, že sme sa s komunizmom nevysporiadali.

Týmto sa zámer programového vyhlásenia vlády - vyplácanie príplatkov k dôchodkom politických väzňov zo zdrojov z odobratých nezaslúžených benefitov predstaviteľov komunistického režimu nenaplnil a obeť sa stali opäť politickí väzni a ich pozostalí, ktorí často aj vyše roka čakajú na vybavenie žiadosti podanej ÚPN o priznanie veterána protikomunistického odboja **in memoriam**, pretože vo väčšine prípadov žiadosti podávajú vdovy a deti. V prípade členov nášho združenia, ktorým ich otcovia - živitelia rodín zahynuli v pracovných táboroch v bývalom ZSSR alebo počas transportu, títo žiadatelia ani nevedia kde a ako boli ich príbuzní pochovaní.

Ďalšou príčinou, ktorá viedla k necitlivému prístupu ÚPN k prejednávaniu žiadosti je hanebná protiústavná novela zákona č. 553/2002 (Zákon o pamäti národa) zo 14. septembra 2017, ktorá bola pomstou za aktivity vtedajšieho predsedu správnej rady ÚPN Ondreja Krajňáka, hlavne za jeho zásluhu na vydaní nálezů Ústavného súdu, v spore s Andrejom Babišom.

Tento nález ukončil zneužívanie sporov na ochranu osobností v žalobách proti ÚPN, bývalým spolupracovníkmi ŠtB vedenými v registračných zväzkoch ŠtB, ktorým súdy priznávali státisícové nemajetkové ujmy, ktoré platili daňoví poplatníci. Až do nástupu Ondreja Krajňáka do funkcie bol ÚPN v týchto sporoch pasívny.

Novela zákona, ktorú iniciovali poslanci SNS zviazala predsedovi ÚPN ruky a odobrala mu právomoc konať slobodne a v zmysle zákona. Vo svojej pomste sa jej predkladatelia nezastavili ani pred znížením platu predsedu ÚPN.

Nástup Ondreja Krajňáka bol svetlou výnimkou a prerušením kontinuity politických nominantov ako to bolo v prípade Ivana Petranského a Jána Pálffyho. Pripomíname, že ÚPN vznikol na základe politických dohôd za vlády koalície v ktorej bola SDL. Preto sa do správnej rady dostali ľudia s väzbami na bývalý komunistický režim. Ján Langoš bol nútený súhlasiť pretože inak by ÚPN nevznikol vôbec.

Pod vedením Ivana Petranského sa do ÚPN dostali ľudia, ktorí sa snažili relativizovať husákovu normalizáciu a prezentovať ho ako politika, ktorý sa obetoval v prospech národa, pričom sa nebralo v úvahu, že v čase normalizácie boli tisíce nepohodlných prepustených z práce. Konali sa vedecké konferencie „Gustáv Husák a jeho doba“. Vzniklo oddelenie vedeckého výskumu, ktoré vydávalo publikácie aj o období slovenského vojnového štátu so snahou o relativizovanie prezidenta Jozefa Tisa. Tieto aktivity a zneužívanie ÚPN zastavil po nástupe do funkcie Ondrej Krajňák, ktorý určil nové témy zamerané na obdobie prenasledovania cirkvi a zločinov komunizmu. Aj to bolo príčinou novely zákona o ÚPN a odstránení Ondreja Krajňáka z ÚPN.

Ako jediné združenie politických väzňov sme podali protest proti novele. Naše výzvy na jej zrušenie v kontexte s programovým vyhlásením vlády však boli ignorované, čo je dnes jednou s príčin svojvoľného postupu ÚPN vo veci vybavovania žiadostí o priznanie postavenie veterána protikomunistického odboja.

Zatiaľ čo bol ÚPN pasívny a nedostatočne využíval svoje právomoci v prehratých súdnych sporoch s agentmi ŠtB, aktívny začal byť v neprospech obetí komunizmu po prijatí novely zákona o príplatkoch k dôchodku politickým väzňov a náraste počtu žiadostí. ÚPN v súčasnosti nad rámec zákona prekračuje svoje právomoci keď začal meniť „pravidlá hry počas zápasu“ pri zmene kritérií pre priznanie postavenia veterána protikomunistického odboja. Arbitrážny a nezákonný postup súčasného vedenia ÚPN rovnako ako postup Ministerstva spravodlivosti nahráva starým štruktúram bývalého režimu. Máme za to, že súčasný politicky nominovaný predseda ÚPN týmto preukázal, že nemá vzťah k obetiam komunistickému režimu. Existuje dôvodné podozrenie, že tak koná preto, aby sa znížili náklady sociálnej poisťovne.

Z tohto dôvodu je na mieste zmena vedenia ÚPN a členov správnej rady so skutočným vzťahom k obdobiu nacizmu a komunizmu, pretože ÚPN nemá byť len o historickom postoji ale predovšetkým o postoji k nacistickému ale najmä komunistickému režimu a jeho obetiam. Inak je ÚPN len obdobou historickému ústavu Komunistickej strany.

Od prijatia novely zákona o pamäti národa sme nepočuli jedno zásadne stanovisko zo strany predsedu ÚPN, ktorý sa schováva za členov správnej rady. Na jednej strane je ÚPN pasívny k znižovaniu výsluhových dôchodkov príslušníkov ŠtB a funkcionárov komunistického režimu a na druhej mimoriadne aktívny pri hľadaní dôvodov ako znížiť počet schválených žiadostí o priznanie veterána protikomunistického odboja.

Vo viacerých prípadoch už vyše ročné prieskumy a odpovede ÚPN traumatizujú starých ľudí a sú doslova znevažovaním obetí komunizmu a stalinizmu. Skúste sa vžiť do cítenia príbuzného, ktorému zahynul manžel alebo otec v sovietskom gulagu ak dostane oznámenie ÚPN, že má po vyše 70 rokoch od jeho smrti predložiť doklady preukazujúce jeho protikomunistickú činnosť trvajúcu viac ako 12 mesiacov. Existuje ešte väčší dôkaz ako smrť človeka v kontexte so zločinnými komunizmom a protikomunistickým odbojom. **Každý nevinný popravený alebo usmrtený v gulagu v dôsledku neľudských podmienok prispel svojou obeťou k celosvetovému zápasu proti komunizmu a nemožno preto jeho smrť považovať za zbytočnú a márnú. Zákon o protikomunistickom odboji práve preto v § 6 definoval politických väzňov, príslušníkov PTP a násilne odvedených**

ako súčasť protikomunistického odboja a priznával im prednostne postavenie veterána protikomunistického odboja.

Politickí väzni a obeť komunizmu stratili istotu a pocit, že ÚPN sa stavia za nich, pretože sa z neho stáva normalizačná a kádrovacia komisia ako v 50 rokoch alebo období husákovskej normalizácie. Úlohou predsedu ÚPN je vyzdvihovať obeť komunizmu, podporovať ich a nie ich traumatizovať a znevažovať. Taktiež aj menovať tých, ktorí spôsobovali utrpenie a ľudské tragédie, čo sa žiaľ od hanebnej novely zákona o ÚPN nedeje.

Je poľutovaniahodné, že poslanci NR SR sa stotožnili s účelovým výkladom zákona o protikomunistickom odboji ministerstva spravodlivosti a ÚPN v právnom štáte s neprípustnými prvkami zavádzania retroaktivity, čo je popieraním ideálov novembra 1989. A to z toho dôvodu, že komunistický režim zatváral nevinných ľudí, len za prejav viery a označoval ich za nepriateľov ľudovodemokratického zriadenia, čo spočívalo len v tom, že nemali správny kádrový pôvod alebo boli veriaci a to najmä v 50 rokoch, kedy ešte neexistovala tajná cirkev, ktorej činnosť sa už považovala za trestný čin marenia štátneho dozoru nad cirkvou. Kňazi a členovia reholí sa v súlade s kresťanským učením ani nezapájali do priameho a otvoreného odporu proti komunistickému režimu, ktorý považovali za nekresťanský v duchu, „ kto do teba kameňom ty do neho chlebom“. **Novodobým kádrovaním ÚPN a Ministerstvo spravodlivosti v podstate legitimizuje represívnu činnosť komunistickej justície, ktorá každého účastníka protikomunistického odboja považovala za zločinca v zmysle v tom čase platných zákonov. ÚPN týmto postupom spochybňuje rozhodnutia o súdnej a mimosúdnej rehabilitácii, keďže každý pre koho sa žiada priznanie postavenia veterána protikomunistického odboja bol bývalým režimom označovaný ako nepriateľ ľudovodemokratického zriadenia a neskôr alebo ako nepriateľ socializmu.**

Predseda ÚPN by nemal mať správnu radu, ktoré mu zviaže ruky ale mal by mať určitú slobodu v rozhodovaní.

Postup ÚPN považujeme za kontraproduktívny, pretože politickí väzni nemôže za to, že aj po vyše 31 rokoch majú vplyv štruktúry bývalého režimu, ktoré sa postarali o svoje deti ako napríklad europoslankyňa Monika Beňová, ktorej obaja rodičia boli vyššími dôstojníkmi ŠtB alebo syn bývalého komunistického ministra Ivan Lexa, čo je len špičkou ľadovca. Dalo sa preto očakávať, že na zvýšenie príplatku k dôchodku politickým väzňom nebude možné za súčasného stavu v spoločnosti použiť finančné prostriedky zo zníženia výsluhových dôchodkov príslušníkov ŠtB a benefitov funkcionárov komunistického režimu. **Je preto nemorálne ak na to majú doplatiť obeť komunizmu a ich príbuzní, ktorí mali tú smolu, že si nepodali ÚPN žiadosť po roku 2006 kedy bol prijatý zákon o protikomunistickom odboji, ktorý v tom čase bol len morálnym zadost'účením bez finančného benefitu.**

Argument ÚPN, o vyššom počte žiadostí ako sa očakávalo neobstojí, pretože v dôvodovej správe k návrhu zákona sa rátalo s vyšším počtom žiadostí čo potvrdzuje aj stanovisko MF SR.

ÚPN, ktorý po prijatí zákona o protikomunistickom odboji konštatoval deficit vydaných preukazov, keďže z vyše 800 veteránov k augustu 2020 žila už len tretina, by mal privítať vyšší počet žiadostí a posudzovať tieto v zmysle zákona o protikomunistickom odboji tak ako to robil od roku 2006 do roku 2021.

Výsledok novely zákona o pamäti národa z roku 2017 sa ukázal v plnej nahote v podobe traumatizovania obetí komunizmu. ÚPN potrebuje zásadnú zmenu vedenia ako aj správnej rady. Sme presvedčení, že keby Ondrej Krajňák ostal predsedom ÚPN nedošlo by k súčasnému stavu.

Svetové združenie bývalých politických väzňov